

ТОПЛИЦА КАО СИМБОЛИЧКИ ТОПОС ДРАИНЧЕВОГ СТВАРАЛАШТВА

(Мирјана Бојанић Ђирковић, *Топлица у делу Рада Драинца*, Ниш – Прокупље, Филозофски факултет – Народна библиотека „Раде Драинац”, 2021)

Од 2019. године и организације научног скупа под називом *Књижевно дело Рада Драинца – ново читање*, реализованог у сарадњи тадашњег Департмана за српску и компаративну књижевност Филозофског факултета Универзитета у Нишу, Огранка САНУ у Нишу и Народне библиотеке „Раде Драинац” у Прокупљу, који је резултовао публикавањем истоименог зборника научних радова у оквиру пројекта *Књижевна и језичка прошлост и садашњост на простору југоисточне Србије при Огранку САНУ у Нишу*, чији је руководилац проф. др Горан Максимовић, можемо говорити о својеврсном повратку укупном Драинчевом опусу. Као пример новог и интегралног тумачења дела Рада Драинца можемо навести и монографију *Топлица у делу Рада Драинца* доц. др Мирјане Бојанић Ђирковић, такође публиковану као резултат истраживања на пројекту *Књижевна прошлост и садашњост на простору југоисточне Србије* (бр. 0-19-18, руководилац проф. др Горан Максимовић).

Монографија аутора доц. др Мирјане Бојанић Ђирковић броји 215 страна и обухвата следећа поглавља: *Топлица као тематски оквир Драинчевог стваралаштва* (9– 11), *Топлица у поезији Рада Драинца* (11–39), *Топлица у Драинчевој прози* (39–51), *Топлица као место поетичког укрштаја путописа Григорија Божовића и Рада Драинца* (51–77), *Модри простори Рада Драинца и Милоша Црњанског* (77–97), *Ивановићев Драинац* (97–121), *Топлица Драинцу* (121–145), *Драинац о Топлици* (145–191). Након последњег поглавља следе *Библиографија* (191–203) и *Индекс појмова* (203–215). Сама структура монографије, као и називи поглавља, сведоче да се дуго и темељно радило на публикацији рукописа и да су њиме обухваћени сви битни моменти у стваралаштву великог песника.

Монографијом *Топлица у делу Рада Драинца* аутор се враћа Драинчевом географском простору, Топлици, налазећи у њему не само завичајну нит песниковог стваралаштва, већ извор његове укупне поетике – поетске, прозне, књижевно-научне. Истраживање чији је резултат поменута научна монографија корене има у истоименом раду реферисаном на научном скупу о новом читању дела Рада Драинца. Инспиративна и недовољно истражена тема у науци о књижевности – тачније, у књижевноисторијским прегледима стваралаштва Рада Драинца – инспирисала је аутора да своје истраживање прошири и на недовољно истражен Драинчев прозни опус, на његове књижевно-научне текстове, пре свега путописе. Истраживање је спроведено кроз неколико етапа које су уједно постале тематске целине монографије о којој је реч: тумачење топоса Топлице у поезији Рада Драинца, тематизацију Топлице

у Драинчевој прози, сагледавање Топлице као места поетичког укрштаја путописа Григорија Божовића и Рада Драинца, семантизацију модрих простора Рада Драинца и Милоша Црњанског, којима припадају и Драинчев мотив топличког неба, и Црњански париски (и суматраистичко) небески и небесни простори, обликовање Драинчевог лика у есејима Ивана Ивановића, преданог проучаваоца дела песника – бунтовника, фактографских података о прослављању и афирмацији Драинчевог стваралаштва у култури Топличког округа (Прокупљу, Блацу, Куршумлији, Житорађи) кроз књижевне манифестације, књижевне награде, литерарне конкурсе, научне скупове и др. Последња трећина монографије сачињена је из фрагмената Драинчевих књижевноуметничких текстова о Топлици у дословном и пренесеном значењу, груписаних кроз топониме Топлице. Овај сегмент монографије представља својеврсну збирку тематски изабраних текстова Рада Драинца, корисну за даља истраживања. По схеми научне монографије, и *Топлица у делу Рада Драинца* садржи опширан списак библиографских одредница и индекс појмова, тачније *Појмовник* чија је организациона јединица мотив и симболика Топлице у стваралаштву Рада Драинца.

У односу на традицију тумачења дела Рада Драинца у нашој науци о књижевности, монографија *Топлица у делу Рада Драинца* доноси и естетско вредновање и превредновање одређених, у Драинчевом опусу помало маргинализованих песничких збирки као што су *Модри смех*, *Афродитин врт*, али и ново читање *Даха земље* и њено издвајање као Драинчеве естетски најуспелије песничке збирке о Топлици. Тумачење поезије Рада Драинца у овој монографији отвара се огледом *Топлица као тематски оквир Драинчевог стваралаштва* у којем аутор, аналитичко-синтетичким методама долази до закључка да је Топлица у делу Рада Драинца виђена ванрегионално и често конкретизована кроз семантички комплексне мотиве родне земље, груде и неба. Потом, у уводним огледима ове монографије оцртава се поетика боја у стваралаштву Рада Драинца, уско повезана са његовим стваралачким обликовањем мотива, хронотопа и симбола Толице. У поетизацији Топлице у Драинчевој поезији, како аутор закључује, преовладавају плава (светлоплава, модра и љубичаста), зелена и црвена боја, што је истакнуто и поднасловима другог огледа монографије (*Модра Топлица*, *Дах зелене Топлице*). Важан закључак овог дела монографије је следећи: „И много пре *Даха земље*, у раним песмама објављиваним у периоду 1919–1920. године, Драинац ће признати/(раз) открити да су стихови о Топлици ’вернији но он сам, данас потпуно изобличен.’ (25)

Топлица је у Драинчевој прози сагледана у контексту романескног, приповедачког, есејистичког и путописног стваралаштва, кроз следеће целине: *Расветљење преображаја*, *Исповест из сеоске собе*, *Лирске минијатуре Шпанског зида*, *Драинчево путописање Топлице*. Новим увидима у дело Рада Драинца можемо окарактерисати оглед о поетичком укрштају овог писца са Григоријем Божовићем у контексту поетике путописа о Топлици. Путописни укрштај овде је сагледан кроз намере путописаца Топлице, форму и стил, метафору пута, хронотоп, јунаке, поларизацију Топлице кроз *старо* и *ново*, са закључком да је у делу обојице писаца Топлица „земља малог човека епске ширине” (66).

Поетички укрштај Рада Драинца и Милоша Црњанског, такође на фону путописа, доприноси дубљем и јаснијем разумевању поетике боја у делима (углавном путописима) наведених писаца и у ширем контексту авангардних књижевних праваца. Овај оглед сачињен је из одељака *Просторне релације модрог у делу Милоша Црњанског и Рада Драинца, Модри рубови, Модри звук, Модри смех, Метафизичко и сакрално модро и Модри завичај*.

Оглед *Ивановићев Драинац* је, с једне стране, омаж Ивану Ивановићу као значајном проучаваоцу дела Рада Драинца, а с друге, пример урођеног тумачења Ивановићевог дела, делимично кроз донкихотски синдром. Поднаслов *Раде Драинац – од инспирације до симбола* представља најречитији сегмент у погледу развоја Драинчевог лика у Ивановићевој есејистици. Синтеза овог истраживања представљена је у одељку *Есејизирани Драинац*, где је указано на Ивановићево умеће (али и инструментализацију) обликовања Драинчевог лика кроз књижевну, друштвену, културну, политичку и идеолошку призму.

Одељак *Топлица Драинцу* значајно је сведочанство о савременом односу Топличана и образовних и културних установа у овом округу према најзначајнијем завичајном ствараоцу. Како аутор истиче, у трагању за релевантним информацијама о генези манифестације „Драинчеви књижевни сусрети”, као и књижевне награде „Драинац”, од велике помоћи била је сарадња са уредником монографије, уједно директором Народне библиотеке „Раде Драинац” у Прокупљу.

Имајући у виду све наведене чињенице можемо закључити да монографија под насловом *Топлица у делу Рада Драинца* аутора доц. др Мирјане Бојанић Ђирковић представља велики допринос науци о књижевности и проучавању дела Рада Драинца: у питању је драгоцену публикацију која ће потоњим генерацијама и проучаваоцима Драинчевог дела бити вредан документ у изучавању опуса овог најзначајнијег песника Топлице (*Овде је небо моје, овде је љубљена Топлица!*). Монографија о Топлици у делу Рада Драинца, која и хипокористиком у наслову чува топличког Драинца и Драинца Топличанина, значајна је не само у окружном оквиру ка коме је тематски усмерена, већ и на пољу савремене рецепције Драинчевог стваралаштва, али и у контексту актуелних студија о топонимима и поетици боја.

Нина Љ. Судимац*

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департаман за србистику

* nina.sudimac@filfak.ni.ac.rs